Εντός Των Τειχών,
Τεύχος 33, 1988.

«αστικός ρεαλισμός» και κυπριακός κινηματογράφος

Οταν για πρώτη φορά η κυβέρνηση αποφάσισε να χρηματοδοτήσει και να παράγει μερικές κινηματογραφικές ταινίες μέσα από την Κεντρική Επιτροπή Διαφώτισης για τις αντίστοιχες ανάγκες, αρκετοί άνθρωποι του σινεμά χάρηκαν διότι έβρισκαν μια διέξοδο. Ήταν μια διέξοδος ανορθόδοξη μιας και το επιδιωκόμενο δεν ήταν ο κινηματογράφος ακριβώς αλλά η χρησιμοποίηση του κινηματογράφου για προπαγανδιστικούς σκοπούς η «διαφώτισης για το κυπριακό πρόβλημα» κατά την επίσημη ορολογία. Κι ασφαλώς υπάρχει μια αντίθεση ανάμεσα στη τέχνη και την προπαγάνδα αλλά εν πάση περιπτώσει τα συμβόλαια ήταν καθησυχαστικά. Το άρθρο 4(α) για παράδειγμα αναφέρει:

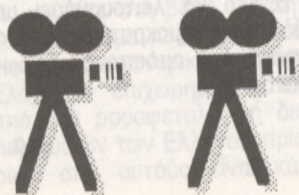
«Ο σκηνοθέτης είναι απόλυτα αδέσμευτος και δε θα υπόκειται σε κανένα έλεγχο σχετικά με τα καλλιτεχνικά θέματα της ταινίας. Ο Σκηνοθέτης έχει την ευθύνη για την καλλιτεχνική δημιουργία και το δικαίωμα επιλογής των ηθοποιών και των τεχνικών συνεργατών του».

Και το άρθρο 4(β) λέει:

«Ο ρόλος του παραγωγού θα περιορίζεται μόνο στον έλεγχο της παραγωγής που θα ασκείται μέσω των εντεταλμένων οργάνων του».

Μ' άλλα λόγια από τη μια το συμβόλαιο δεν λέει ότι θ' ασκείται πολιτική λογοκρισία χωρίς όμως και να το απαγορεύει. Με την απουσία όμως τέτοιας πρόνοιας εξυπονοείται ότι τα πράγματα θα είναι όσο ελεύθερα γίνεται. Έτσι όσοι σκηνοθέτες τα κατάφεραν να μην γίνουν πολύ συγκεκριμένοι πολιτικά (κι αυτό δεν είναι μομφή) πέρασαν

Στην περίπτωση του Βαγγέλη Χ'Κυριάκου τα πράγματα δεν έγιναν έτσι. Στη ταινία του "ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΧΩΜΑΤΑ" χρησιμοποιείται κατ' αρχήν ένας ευθύς πολιτικός λόγος. Τότε μπήκε το πρόβλημα της αντιστοιχίας αυτού του λόγου με τον κυβερνητικό λόγο. Επειδή δε υπήρξε μια μεταβολή αυτού του λόγου η αντιστοιχία έγινε δυσκολότερη. Το σενάριο συγκεκριμένα έγινε και εγκρίθηκε όταν η κυβέρνηση Κυπριανού ήταν... ενδοτική ενώ η ταινία τέλειωσε όταν η κυβέρνηση Κυπριανού ήταν... απορριπτική. Έτσι υπήρξαν παρεμβάσεις σε δύο... διορθωτικά επίπεδα. Και πάνω στο αρχικά εγκεκριμένο σενάριο και υστερότερα πάνω στις προσθήκες.

Από το αρχικά εγκεκριμένο σενάριο αφαιρέθηκαν... μόνο δύο φράσεις, οι εξής:

α) ...τα γεγονότα του '63 και '64 που δημιουργήθηκαν σκόπιμα. (Εδώ το ενοχλητικό ήταν κατακρίβεια η λέξη "σκόπιμα").

β) Οι Τούρκοι ακολούθησαν τη μοίρα τους: τη διπλή βία των δικών τους και των δικών μας.

Οι παρατηρήσεις της Συμβουλευτικής Επιτροπής Κινηματογράφου περιέχονται σε επιστολής της, της 8ης Απριλίου '86. Την παραθέτουμε:

Αγαπητέ κ. Χατζηκυριάκου,

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Κινηματογράφου μελέτησε το θέμα της ταινίας σας "Στα Ίδια χώματα" και αποφάσισε να υποβάλει σημείωμα στην Υπουργική Επιτροπή Διαφώτισης με τις παρατηρήσεις και απόψεις της. Όπως γνωρίζετε, αμέσως μετά τις προβολές που έγιναν για τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής Κινηματογράφου, εκφράστηκαν επιφυλάξεις που αφορούσαν κυρίως το σενάριο της ταινίας. Οι παρατηρήσεις και εισηγήσεις τηςΣΕΚ όπως εγκρίθηκαν από την Υπουργική Επιτροπή είναι οι πιο κάτω:

1. Γενικά πιστεύεται ότι οι προθέσεις του σεναρίου είναι καλές. Δεν μπορούμε, όμως, να παραβλέψουμε στοιχεία που το κάνουν να είναι επικίνδυνο ιδιαίτερα για την ορθή και αντικειμενική ενημέρωση των θεατών στη σημερινή φάση του Κυπριακού προβλήματος.

Το σενάριο δεν αποδίδει ευθύνες: η τρομοκρατία είναι κοινή, όπως και κοινά είναι τα θύματα της. Ο θύτης και το θύμα μπαίνουν στην ίδια μοίρα. Πουθενά το σενάριο δεν αναφέρεται στο γεγονός ότι η Τουρκοκυπριακή κοινότητα αποτελεί μόνο το 18% του συνόλου, ενώ η Ελληνοκυπριακή το 82%. Αυτή η παράλειψη αποτελεί ιστορική ανακρίβεια.

Θα συμφωνήσετε μαζί μας ότι υπάρχει μια ιστορική αλήθεια, που πρέπει να φανεί και στο σενάριο. Τι είναι η Πράσινη Γραμμή; Σύνορα

που χωρίζουν τις δύο κοινότητες ("τους μισητούς εχθρούς"), ή μια διαχωριστική γραμμή μέσα στο έδαφος μιας χώρας που βρίσκεται υπό στρατιωτική κατοχή;

Επίσης το σενάριο δίνει περισσότερη σημασία στο πραξικόπημα παρά στην Τουρκική Εισβολή. Μ' αυτό τον τρόπο δίνεται, κατά τη δική μας άποψη, συγχωροχάρτι στους Τούρκους και τη δική τους επεκτατική πολιτική.

2. Πρέπει να γίνουν μερικές αλλαγές, τόσο στο σενάριο όσο και στο μοντάζ, έχοντας πάντα σαν μοναδικό σκοπό την επίτευξη της καλύτερης δυνατής ποιότητας και αποτελεσματικότητας του έργου.

3. Πιστεύουμε ότι η ταινία έχει τις δυνατότητες να γίνει και πρέπει να γίνει μια καλή ταινία. Είναι με αυτό το πνεύμα που υποβάλλουμε σήμερα τις εισηγήσεις μας για τροποποίηση του σεναρίου. Όσον αφορά το μοντάζ της ταινίας, είμαστε της γνώμης ότι το όλο θέμα της δομής της ταινίας μπορεί να συζητηθεί μαζί με το ΡΙΚ, που είναι έτοιμο να βοηθήσει.

Ελπίζουμε ότι θα προχωρήσετε το γρηγορότερο στη συμπλήρωση της ταινίας και είμαστε στη διάθεση σας για την παροχή κάθε διευκόλυνσης

Κ. Ψυλλίδης
Διευθυντής
Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών
Πρόεδρος Συμβουλευτικής Επιτροπής
Κινηματογράφου

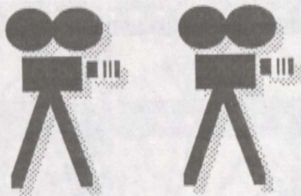
Είναι φανερό ότι έχει μεσολαβήσει το πέρασμα στην ούτω καλούμενη απορριπτική πολιτική. Δηλαδή η αναφορά στις ευθύνες της Ελληνοκυπριακής ηγεσίας θεωρούνται σαν συγχωροχάρτι προς τους Τούρκους και εξίσωση θύματος και θύτη, ενώ η πράσινη γραμμή... γεννιέται μετά το '74.

Ο πρόλογος της ταινίας είναι κατ' αρχήν ο ακόλουθος:

"Το Κυπριακό πρόβλημα είναι κληρονομιά των συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου. Στο λαό της Κύπρου επιβλήθηκε μια κολοβωμένη ανεξαρτησία και πρόνοιες του συντάγματος εκείνου εξωθούσαν τις δυο κοινότητες στη διαίρεση και το διαχωρισμό. Δυνάμεις και στις δυο πλευρές, έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στην όξυνση της διαμάχης, ενώ δυνάμεις που μπορούσαν να υπερασπιστούν την ενότητα των δυο κοινοτήτων φάνηκαν αδύναμες να σταματήσουν το ρεύμα του εθνικισμού και της διαίρεσης. Το 1974 η χούντα της Ελλάδας με στρατιωτικό πραξικόπημα ανατρέπει τη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση Μακαρίου. Το πραξικόπημα υπήρξε η αφορμή για την Τουρκία να εισβάλει στο ανυπεράσπιστο νησί, με δικαιολογία την προστασία της Τ/Κ κοινότητας θέτοντας με αυτό τον τρόπο σε εφαρμογή τα μακροχρόνια επεκτατικά σχέδια της. Αποτέλεσμα της εισβολής ήταν η κατάληψη 40% της Κυπρια-

κής γης, η βίαιη εκδίωξη και προσφυγοποίηση 200,000 χιλιάδων Ελλήνων κατοίκων στην ίδια τη χώρα τους, οι χιλιάδες νεκροί, και το τραγικώτερο η τύχη των αγνοουμένων. Με τη μετακίνηση των Τ/Κ από τις ελεύθερες περιοχές στον κατεχόμενο βορρά, ολοκληρώθηκε ουσιαστικά ο στόχος της Τουρκίας για διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων και για ντε φάκτο διαμελισμό της Κύπρου. Σήμερα, δώδεκα χρόνια από την τουρκική εισβολή και κατοχή των εδαφών της, η Κυπριακή Δημοκρατία αγωνίζεται στα διεθνή βήματα για ενωποίηση της χώρας και διαφύλαξη του αδέσμευτου και ανεξάρτητου Κυπριακού κράτους.

Η "διορθωτική" εισήγηση γίνεται με την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητέ κ. Χατζηκυριάκου,

Στην τελευταία της συνεδρία η Συμβουλευτική Επιτροπή Κινηματογράφου αποφάσισε όπως σας αντιπροτείνει το πιο κάτω εισαγωγικό κείμενο:

"Το Κυπριακό Πρόβλημα με τη σημερινή του μορφή, είναι πρόβλημα που δημιουργήθηκε από τις επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας. Για το σκοπό αυτό, η Άγκυρα χρησιμοποίησε σαν πρόσχημα το πραξικόπημα για ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου και τη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση του που έγινε από τη Χούντα των Συνταγματαρχών που είχαν καταλύσει τη δημοκρατία στην Ελλάδα. Εισβάλλοντας στο ανυπεράσπιστο νησί, η Τουρκία πρόβαλε σαν δικαιολογία την ανάγκη προστασίας της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Στην πραγματικότητα έθετε σε εφαρμογή μακρόχρονια επεκτατικά σχέδια, τα οποία Τούρκοι ηγέτες είχαν αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα πολλά χρόνια πριν. Αποτέλεσμα της εισβολής, ήταν η κατάληψη του 37% της κυπριακής γης, η βίαιη εκδίωξη και προσφυγοποίηση 200,000 Ελλήνων κατοίκων στην ίδια τους τη χώρα, οι χιλιάδες νεκροί και η τραγωδία των αγνοουμένων.

Με την μετακίνηση των Τουρκοκυπρίων από τις ελεύθερες στις κατεχόμενες περιοχές, σαν αποτέλεσμα άμεσων ή έμμεσων απειλών της, η Τουρκία επέβαλε το διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων και τον ντε φάκτο διαμελισμό της Κύπρου.

Στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου γίνεται από τον Τούρκο κατακτητή μια συστηματική προσπάθεια αλλαγής του δημογραφικού χαρακτήρα του νησιού, με τη μεταφορά χιλιάδων εποίκων από τα βάθη της Τουρκίας, ενώ ταυτόχρονα η παράδοση και η πολιτιστική κληρονομιά της χώρας καταστρέφεται.

Σήμερα, η Κυπριακή Δημοκρατία αγωνίζεται στα διεθνή βήματα για παρεμπόδιση της μονιμοποίησης της κατοχής και για λύση που να εξασφαλίζει την ενότητα της χώρας και του λαού και να διαφυλάττει την ανεξαρτησία και το αδέσμευτο του κυπριακού κράτους".

Αναμένουμε την απάντησή σας.

Με εκτίμηση,

Κ. Ψυλλίδης
Διευθυντής Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών
Πρόεδρος Συμβουλευτικής Επιτροπής Κινηματογράφου

Οι εισηγήσεις γίνονται δεκτές από τον σκηνοθέτη διότι αλλοιώς η ταινία δεν θα τέλειωνε και φυσικά ο άνθρωπος θα έμενε καταχρεωμένος μιας και τα μισά λεφτά δίνονται μετά την παράδοση της ταινίας. Έτσι η επιτροπή μένει τελικά ικανοποιημένη και το δηλώνει:

Αγαπητέ κ. Χατζηκυριάκου,

Μετά την ειδική προβολή της ταινίας σας που έγινε στις 28 Ιουνίου 1986 για τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής Κινηματογράφου, όπου διαπιστώσαμε τις τροποποιήσεις του κειμένου που είχαμε συμφωνήσει, παρακαλώ όπως προσχωρήσετε στις αναγκαίες διαδικασίες για εκτύπωση της κόπιας ζέρο.

Με εκτίμηση,

Κ. Ψυλλίδης
Πρόεδρος
Συμβουλευτικής Επιτροπής Κινηματογράφου

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Στις 13 Μαΐου ο νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας συνεκάλεσε στο Προεδρικό συνεδρία της ΕπιτρΟπής Διαφώτισης. Τούτη τη συνεδρία την παρακολουθήσαμε από την τηλεόραση. Άνθρωποι λοιπόν αυτής της Επιτροπής, χαρακτήριζαν ταινία από εγκεκριμένο σενάριο "σαν συγχωροχάρτι προς τους Τούρκους και "πως η ταινία δίνει έμφαση στο πραξικόπημα παρά στην εισβολή".

Είναι να καγχάζεις... Μελέτησαν άραγε οι Σύμβουλοι το νέου Προέδρου τους φακέλλους και την αλληλογραφία του ΓΤΠ που αφορούν την λεγόμενη Διαφώτιση; Για ενημέρωση δηλαδή. Γιατί για αλλαγή ακούμε και αλλαγή δεν βλέπουμε. Υπήρχε (υπάρχει;) και μια Επιτροπή για τον Κινηματογράφο. Στελεχωμένη και τούτη από τους ίδιους ανθρώπους.

Ε. Χατζηκυριάκου

Έτσι φτάσαμε και στη κόπια "ζέρο". Στις 6 Ιουνίου του '87 πλέον οπότε αποφασίζεται η αξιοποίηση της ταινίας.

Αγαπητέ κ. Χατζηκυριάκου,

Επιθυμώ να σας πληροφορήσω ότι η Επιτελική Ομάδα Διαφώτισης αφού παρακολούθησε την προβολή της ταινίας "Στα ίδια χώματα", αποφάσισε όπως γίνει αξιοποίηση της στην ομογένεια με τη χρησιμοποίηση της από τους τηλεοπτικούς σταθμούς των ομογενών και σε άλλες εκδηλώσεις. Αποφάσισε, επίσης, τη συμμετοχή της ταινίας σε φεστιβάλ σε χώρες του Τρίτου Κόσμου. Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΔ αποφάσισε την παραγωγή μιας ακόμα κόπιας της ταινίας και 10 βιντεοκασετών.

Με εκτίμηση,

Α. Κλ. Σοφοκλέους,
Γραμματέας
Επιτελικής Ομάδας Διαφώτισης.

Τέλος παραθέτουμε και μια επιστολή του Ευάγγελου Χατζηκυριάκου της 26ης Μαρτίου, 1986 όπου φαίνεται κάπως και το τράβηγμα της υπόθεσης χρονικά.

Κύριο Ανδρέα Σοφοκλέους,
(Δια συμβούλιο Παραγωγής Ταινιών)
Υπόψη: Διευθυντή Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών.

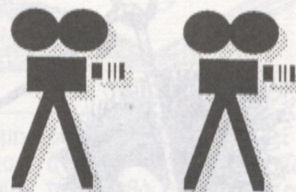
Επιθυμώ να παρατηρήσω τα εξής, όσο αφορά την αδικαιολόγητη μακρύχρονη καθυστέρηση λήψης απόφασης, για την τύχη της ταινίας "Στα Ίδια Χώματα".

α) Στις 5 Οκτωβρίου 1985, έγινε η προβολή της τελικής μορφής της κόπιας εργασίας ενώπιον της αρμόδιας επιτροπής.

β) Στις 29 Νοεμβρίου 1985, με επιστολή μου σας παρακαλούσα να με ενημερώσετε για την απόφαση της επιτροπής, επισημαίνοντας ταυτόχρονα ότι απαιτείται κάποιος χρόνος ακόμα για την επεξεργασία των ήχων της ταινίας πριν το τύπωμα της κόπιας ζέρο.

γ) Από τό τε μέχρι σήμερα που γράφονται τούτες οι γραμμές παρόλα τα πολλά τηλεφωνήματα και τις επισκέψεις μου στο γραφείο σας, λυπούμαι να παρατηρήσω πως δεν έχω ενημερωθεί για τυχόν απόφαση της αρμόδιας επιτροπής.

Πιστεύω ότι για το σοβαρώτατο αυτό θέμα ενήργησα με διακριτικότητα και σεμνότητα. Αντιλαμβάνεσθε όμως ότι υπάρχει και θέμα δεοντολογίας και ανέμενα εκτίμηση της παρουσίας μου σαν δημιουργού από την επιτροπή και ανταλλαγής απόψεων πάνω στο θέμα της ταινίας και της όλης προσπάθειας. Αντί τούτου, μια μακρόχρονη σιωπή.

Γι' αυτό παρακαλώ όπως με ενημερώσετε όσο το δυνατό πιο σύντομα για την πορεία του όλου θέματος.

Με εκτίμηση,

Ευάγγελος Χατζηκυριάκου.

Τώρα είμαστε πλέον στο μέσο του σωτηρίου έτους 1988. Πότε θα δούμε την ταινία;

Και βέβαια από την ιστορία αυτή προκύπτει σαν συμπέρασμα η αναγκαιότητα δημιουργίας ενός Κέντρου Κινηματογράφου με αποκλειστικά καλλιτεχνικούς στόχους. ●

Κ. Αχνιώτης

Μιά προφορική παρατήρηση από μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Κινηματογράφου προς τον σκηνοθέτη, όπως ο ίδιος μας την μετέφερε: **«γιατί ο μιναρές μπροστά;»**

